

© הלכות בכורות - נוסח מדויק ביותר. מתוך משנה תורה - מהדורת המופת בכרך אחד עם מפתחות, בהוצאת מפעל משנה תורה, www.mishnetorah.com, 077-4167003. מוקדש ללומדי הדף היומי בפורטל הדף היומי.

מפעל משנה תורה כמפעל מתנדבים שם לו למטרה להגיש שכל אחד ואחד יוכל להכיר את התורה שבעל פה כולה, באופן המקיף ביותר ובצורה המתומצתת והמסודרת למופת כפי שהביאה הרמב"ם לביטוי בספרו המופתי "משנה תורה". וכך יעמוד לפני הלומד בניין עקבי, תשתיתי, תמציתי, תורה שהוא זוכר וחי, תורה שהוא שואף למימושה השלם ולא רק לשאת ולתת בה, תורה מקיפה הנוגעת בכל פינות החיים ומשפעת על חייו ומעצבת את תובנותיו. מפעל משנה תורה לשחזור הנוסח עוסק גם בביאור משנה תורה, ועד כה יצאו לאור במסגרת זו 10 כרכי כיס של 9 מתוך 14 ספרי הי"ד החזקה.

ללומדים את הדף היומי מוצע בזאת לסכם כל לימוד במשנה תורה על פי ההפניות שב"עין משפט נר מצוה".
אנו מאחלים לכם הצלחה בלימודכם.

בהצלחה

הלכות בכורות

יש בכללן חמש מצוות, שתי מצוות עשה ושלש מצוות לא תעשה, וזה הוא פּרָטֵן: (א) להפריש בכורות. (ב) שלא יאכל בכור תמים חוץ לירושלם. (ג) שלא יפדה הבכור. (ד) להפריש מעשר בהמה. (ה) שלא יגאל מעשר בהמה. וכללתי המעשר עם הבכור, לפי שמעשה שניהם אחד והכתוב קללו עמו, שְנֵאמֵר: "את דָּמָם תִּזְרֹק" (במדבר י"ז) - כִּף לְמַדּוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה, שְׁזָה דָם מֵעֵשֶׂר וְדָם בְּכוֹר.

ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

בכור בהמה טהורה

פרק ראשון

א מצוות עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים, בין באדם בין בהמה טהורה בין במין התמור, בין שהיו שלמים בין שהיו טרפות, שְנֵאמֵר: "קִדֵּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רָחֵם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה" (שמות י"ב), וְכָלֵן לַכֹּהֲנִים: **ב** בכור אדם ובכור חמור נפדין, ופדיון

לכהן; ובכור בהמה טהורה נשחט בעזרה לפאר קדשים קלים: וזרקין דמו ומקטירין אמוניו, כמו שבארנו במעשה הקרבנות (ט"ז), ושאר הבשר נאכל לכהנים, שְנֵאמֵר: "אף פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה השמאה תפדה [...] אף בכור שור... לא תפדה

קֹדֶשׁ הֵם... וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ... (במדבר יח, טו-יח).

ועד שלא נראה להראותו לחכם, רשאי לקימו שתיים ושלוש שנים. ומה שנגרעה להראותו לחכם: אם נולד בו מום בתוך שנתו - רשאי לקימו כל שנים עשר חדש; נולד אחר שנתו - מקימו שלשים יום.

יב שנה שלבכור היא שנת לבנה תמימה, שנים עשר חדש מיום ליום. ואם הייתה שנה מעברת - נתעברה לו, ומונה שלשה עשר חדש. נולדו לו שני טלאים, אחד בחמשה עשר שלאחר הראשון ואחד בראש חדש אדר שני; זה שנולד בראש חדש אדר שני - פיון שהגיע יום ראשון באדר שלשנה הבאה, עלתה לו שנה; וזה שנולד בתצי אדר ראשון - לא עלתה לו שנה עד תצי אדר שלשנה הבאה; הואיל ונולד בחדש העבור - מונין אותו לו.

יג עבר ואחר הבכור לאחר שנתו, אף על פי שהוא עובר בלא תעשה: אם היה תם - הרי זה לא נפסל, אלא מקריבו; ואם היה בעל מום - שוחטו בכל מקום, שנאמר: "מעשר דגנך תירשך ויצהרך ויבכרת בקרך וצאנך" (שם יד, כג) - ממקום שאתה מביא מעשר דגן - אתה מביא בכור בקר וצאן; וממקום שאין אתה מביא מעשר דגן - אין אתה מביא בכור בקר וצאן, אלא יאכל במומו. ואם הביא - אין מקבלין ממנו, ולא יקרב, אלא יאכל במומו.

ג בכור בהמה טהורה שהוא בעל מום, בין שנולד במומו בין שנפל בו מום אחר שהיה תמים - הרי הוא לכהן: אם רצה - אוכלו בכל מקום, או מוכרו, או מאכילו למי שיצאה, אפלו לגוי, מפני שהוא חלין, שנאמר: "וכי יהיה בו מום פסח או עור... הטמא והטהור יחדו, יחדו, יקבצו ויאכלו" (דברים טו, כג-כד), והרי הוא נכסי כהן.

ד מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה ויאמר 'הרי זה קדש', שנאמר: "תקדיש ליי אלהיך" (שם טו, ט). ואם לא הקדישו - הרי זה מתקדש מאליו; וקדשתו מרחם היא.

ה מצות בכור בהמה טהורה נוהגת בארץ ובחוץ לארץ. ואין מביאין בכורות מחוץ לארץ לארץ, שנאמר: "ואכלת לפני יי אלהיך [...] מעשר דגנך תירשך ויצהרך ויבכרת בקרך וצאנך" (שם יד, כג) - ממקום שאתה מביא מעשר דגן - אתה מביא בכור בקר וצאן; וממקום שאין אתה מביא מעשר דגן - אין אתה מביא בכור בקר וצאן, אלא יאכל במומו. ואם הביא - אין מקבלין ממנו, ולא יקרב, אלא יאכל במומו.

ו מצוה זו נוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, כמו מעשר דגן, ואינה נוהגת במקדשין כשהן בקדשתן קדם שיפדו, בין קדשי מזבח בין קדשי בדק הבית.

ז הכל חביב בבכור בהמה טהורה, כהנים ולוים וישראלים. ואף על פי שהבכור לכהן - אם נולד לו בכור, מקריב דמו ואמוריו כמו שבארנו (ועיי' ב), ואוכל שאר הבשר בתורת בכור, שנאמר: "כל הבכור אשר יולד בבקרך ויצאנך..." (דברים טו, יט). אכל בכור אדם ובכור בהמה טמאה - כהנים ולוים פטורין, כמו שבארנו בהלכות מתנות כהונה (בכורים יא, ט; יב, ד).

יד אין נוהגין את הבכור לכהן כשילד, שאין זו גדלה לכהן; אלא ישפל בו בעליו עד שיגדיל מעט, ויתנונו לכהן. ועד כמה ישראל חביב להשפל בבכור? בהמה דקה - שלשים יום; ובגסה - חמשים יום. ואם אמר לו הכהן 'תגהו לי בתוך זמן זה, ואני אשפל לעצמי' - אינו רשאי לתנו לו, שזה כמו מסייע על מתנותיו, וכבר בארנו בתרומות (יב, יח) שהכהנים המסייעין בבית הגרנות ובבית המטבחים ובתוך הרועים - אין נוהגין להן מתנותיהן בשכרן.

טו יהיה הבכור בעל מום, ואמר לו בתוך זמן זה 'תגהו לי שאכלנו', או שהיה תמים, ואמר לו 'תגהו לי בתוך זמן זה שאקריבנו עתה' - הרי זה נוהגו לו. ויראה לי שהבכור נתן לכל כהן שיצאה.

ח הבכור נאכל בתוך שנתו, בין תמים בין בעל מום, שנאמר: "לפני יי אלהיך תאכלנו שנה בשנה [...] וכי יהיה בו מום... בשעריך תאכלנו" (דברים טו, כג). ומאמתי מונה לו? אם תם הוא - מונה לו מיום שמיני, שהוא ראוי להקריבה. ואם נולד בעל מום - מונה לו מיום שנולד; והוא שפלו לו חדשיו, שהרי נראה לאכילה ביום לדתו. אבל אם לא ידע בודאי שפלו לו חדשיו - מונה לו מיום שמיני.

טז כהן שאכל פזית מבכור תמים חוץ לירושלם - לוקה מן התורה, שנאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ויבכרת בקרך וצאנך" (דברים יב, יא). וכן זר שאכל פזית מבכור, בין לפני זריקה בין לאחר זריקה - לוקה; מפני השמועה למדו שזו אזהרה אף לזר שאכל בכור, בין לפני זריקה בין לאחר זריקה.

טז נולד לו מום בתוך שנתו - רשאי לקימו כל שנים עשר חדש. נולד לו מום בסוף שנתו - מתר לקימו שלשים יום מיום שנפל המום, ואף על פי שהוא מתאחר לאחר שנתו. כיצד? כגון שנפל בו מום בחמשה עשר יום לפני גמר שנתו - משלימין לו חמשה עשר אחר שנתו. נולד לו מום אחר שנתו - אינו רשאי לקימו אלא עד שלשים יום, ויאכל.

יז הבכור - אין פודין אותו, שנאמר: "אף בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה" (במדבר יח, יא). וכן אין מוכרין אותו כשהוא תם; שפינון שהוא עומד לקרן - אין לכהן בו זכות כדי למכרו. ובזמן הזה, שאין בית - הואיל ולאכילה עומד, הרי זה מתר למכרו ואף על פי

י הבכור בזמן הזה - מניחו עד שיפול בו מום, ויאכל. **יא**

תמים אינו נמכר, מפני שהוא בשר קדש. וכהנים שנגמרו על הבכור - מתירין לשקל מנה כנגד מנה.

יט המפשיט בכור בעל מום - הרי זה מתר להפשיטו באי זה דרך שירצה: אם רצה להרגיל - מרגיל. וכן שאר פסולי המקדשין: אם רצה להפשיטן מן הרגל - מפשיט.

שהוא תמים, בין לכהן בין לישראל.

יח בכור בעל מום - יש לכהן למכרו בכל זמן, בין שלא בפני הבית בין בפני הבית, בין חי בין שחוט. וקשהוא מוכר בשר בכור בעל מום - מוכרו בבית אבל לא בשוק, כמו שבארנו בהלכות אסורי מזבח (א, ט).

בכור בעל מום

פרק שני

עד שבא קלב ונטלה וחתף אָזו, או שהלף בו בין פרזל ויעששיות שלזכוכית כדי שתקטע ידו ונקטעה, או שאמר לגוי להטיל בו מום - הרי זה לא ישחט עליו. זה הפלל: כל מום שנעשה לדעתו - אסור לו לשחט עליו; ואם נעשה שלא לדעתו - הרי זה שחט עליו.

ט אמר 'אלו נפל בכבור זה מום - הייתי שוחטו', ושמע הגוי ועשה בו מום - הרי זה שוחט עליו, שהרי לא נעשה בדעתו. 'ראינוהו שעשה מעשה המרגיל להטיל מום, ונפל בו מום, ואין אנו יודעין אם נתפנו למום או לא נתפנו - הרי זה לא ישחט עליו. כיצד? כגון שנתן לו שעורים במקום דחוק מסרג בעצים, וכיון שאכל נחלקה שפתו - אפלו היה חבר, הרי זה לא ישחט עליו. וכן כל פיצא בזה.

יא היה בכור רודף את האדם, וכעטו כדי לטרדו, ואפלו בעט בו מפני שרדפו מקדם, ונעשה בו מום בכעיסה זו - הרי זה ישחט עליו.

יב קטנים שהטילו מום בבכור דרך שחוק, וכן הגוי שעשה לדעתו - הרי זה ישחט עליו; ואם עשו כדי להתירו - לא ישחט עליו. **יג** בכור שאחזו דם - יקזו, ובלבד שלא יתפנו לעשות בו מום; ואם נעשה בו מום בהקזה זו - הרי זה נשחט עליו.

יד מתר להטיל מום בבכור קדם שיצא לאויר העולם, וישחט עליו. במה דברים אמורים? בזמן הזה, שאין שם בית, מפני שסופו להאכל במומו. אבל בזמן שהמקדש קיים - אסור.

טו עד שהעיד מפי עד אחר שמום זה נפל שלא לדעת - נאמן; אפלו אשה נאמנת לומר 'בפני נפל מום זה מאלי', וישחט עליו.

טז כל המומין הראויין לבוא בידי אדם - נאמן הרועה עליהן לומר 'מאליהן נפלו, ולא נעשו בכונה', וישחט עליהן. במה דברים אמורים? בשהיה הרועה ישראל, והבכור ביד הפנה. אבל אם היה הרועה כהן, והבכור עדין הוא ביד בעליו הישראליים - הרי זה אינו נאמן, וחושדין אותו שמא הוא הטיל בו מום, כדי שיתגנו לו.

יז כהן שהעיד לכהן אחר שמום זה מאלי נפל - נאמן, ואין חוששין להם שמא הם גומלים זה את זה; שכל

כל המומין הקבועין הפוסלין את הקדשים, ונפדין עליהן - אם נפל אחד מהן בבכור, הרי זה נשחט עליו בכל מקום. וכבר בארנו אותן המומין בהלכות אסורי המזבח (פרק א, ט), ושהראוי מהן להיות בזכר - שבועה וששים.

כ וכל הדברים שמנינו שם (ה, ב), שאין הקרבן מהן מן המבחר, ואין הקדשים קרבין בהן ולא נפדין עליהן - כף אין הבכור נשחט עליהם ולא קרב, אלא יהיה עומד עד שיולד לו מום קבוע. וכן אם נולד בבכור מום עובר - הרי זה אינו נשחט בכל מקום ולא קרב, אלא יהיה רועה עד שיפל בו מום קבוע, וישחט עליו.

ג וכן אם נעברה בו עברה, או שהרג בעד אחד או על פי הבעלים, או שהקצה או נעבד - ירצה עד שיפל בו מום, כמו שבארנו בהלכות אסורי מזבח (א, ט). **ד** יוצא דפן והבא אחריו - שניהן אינן בכור: הראשון מפני שאינו פטר רחם, והאחרון מפני שקדמו אחר. אפלו יצאת נקבה דרך דפן וזכר דרך רחם - אינו בכור.

ה בכור שהוא אנדרגיס - אין בו קדשה כלל והרי הוא כנקבה, שאין בו לכהן פלוס, ועובדין בו וגוזזין אותו כשאר החלין. נולד טמטום - הרי זה ספק בכור, ויאכל במומו לבעליו, בין שהטיל מים ממקום זכרות בין שהטיל ממקום נקבות.

ו רחל שילדה קמין עז, או עז שילדה קמין רחל - פטור מן הבכורה, ושנאמר: "אף בכור שור" (במדבר יח, יז) - עד שיהיה הוא שור ובכורו שור. ואם היה בו מקצת סימני אמו - הרי זה בכור, והוא בעל מום קבוע; שאין לה מום גדול משנוי בריתו, כמו שבארנו בהלכות אסורי מזבח (ה, ט).

אפלו פרה שילדה קמין חמור, ויש בו מקצת סימני פרה - הרי זה בכור לכהן, הואיל ומין החמור יש בו דין בכורה. אבל אם לדה מין סוס או גמל - אף על פי שיש בו מקצת סימני פרה, הרי הוא ספק בכור; לפיכך יאכל לבעליו, ואם תפסו כהן - אין מוציאין מידו.

ז המטיל מום בבכור - הואיל ועשה עברה, קונסין אותו ואינו נשחט על מום זה, עד שיפל בו מום אחר מאלי. ואם מת זה החוטא - מתר לבנו לשחט אותו על מום שעשה אביו, שלא קנסו בנו אחריו.

ח הרגיל לבכור שיפל בו מום, כגון שנתן דבלה על אָזו

לשחיטה' - הרי זה נאמן, ואין חוששין שמא לא הראהו ושמא בכור תם הוא, שלא נחשדו לשחט קדשים בחוץ, מפני שהוא עוון כרת, כמו שבארנו (מעשה הקרבנות יח, א).

יט וכן נאמן הבהן לומר על בכור בעל מום 'בכור זה נתנו לי ישראל במומו, ולא נפל ברשותי' כדי לחוש לו שמא הוא הטיילו, שהדבר עשוי להגלות, והוא מתירא שמא ישאלו בעליו ויאמרו 'תמים היה בעת שנתנוהו לו'.

הכהנים חשודין להטיל מום בבכור כדי לאכלו בחוץ, ולפיכך אין נאמנין על ידי עצמם, אכל חברו מעיד לו, שאין אדם חוטא לאחר. אפלו בגוי ובני ביתו שלכהן מעידין לו על הבכור; אבל לא אשתו, מפני שהיא כגופו.

יח בכור שהיה ביד כהן, ונפל בו מום, והעיד עליו עד אחד שזה המום מאליו נפל, ואין אנו יודעים אם מום זה שוחטין עליו את הבכור או אין שוחטין עליו, וכא הבהן שהוא בידו ואמר 'הראיתי מום זה לממחה, והתירו

פרק שלישי

בדיקת המום; הגיוה

א הנוטל שכרו להיות רואה בכורות - אין שוחטין על פיו, אלא אם כן היה ממחה גדול, וידעו בו חכמים שאין כמותו, ופסקו לו שכר על הראיה והבכור, בין שנמצא בעל מום בין שנמצא תמים, ולא 'טל שכר על בהמה זו חוץ מפעם אחת, ורואה אותה לעולם כל זמן שמביאין אותה, כדי שלא יבוא לידי חשד'.

ב החשוד על הבכורות למכר אותן לשם חלין - אין לוקחין ממנו אפלו בשר צבאים, מפני שהוא דומה לבשר העגל; ואין לוקחין ממנו עורות שאינן עבודין, אפלו שלנקבה, שמא יחתך וזכרותו יאמר 'עור נקבה הוא'; ואין לוקחין ממנו צמר, אפלו מלבן, ואין צריך לומר צואי.

אבל לוקחין ממנו טוי ולבדין ועורות עבודין, שאינו מעבד עור בכור תמים, מפני שהוא מיוחד לשהותו אצלו, שמא ישמעו בו הדגנים ויקנסו אותו כפי רשעו.

ג השוחט את הבכור ומכרו ונדע שלא הראהו לממחה: מה שאכלו - אכלו, ויחזיר להם את הדמים; ומה שלא נאכל - יקבר, ויחזיר את הדמים. וכן הדין במאכל את הטרפה, כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר (מכירה טו, יב).

ד בכור שנמצא טרפה: אם תמים הוא, ונמצא טרפה אחר שהפשט - העור ישרף, כמו שבארנו בהלכות פסולי המקדשין (טו, טז), והבשר יקבר; ואם במומו נשחט - הבשר יקבר, וזאתו הפהנים בעורו, והוא שנשחט על פי ממחה.

ה הבכור שנאכל בשרו כהלכה, בין תמים בין בעל מום - כשם שמתר להנות בעורו, כך נהנין בגזתו. אבל כל צמר שנגזז ממנו כשהוא חי, אפלו נשר - הרי הוא אסור בהנאה, אפלו נשר ממנו אחר שנפל בו מום. ואפלו לאחר שחיטתו, ואין צריך לומר אחר מיתתו - הרי אותו הצמר שנשר ממנו מחיים באסורו עומד. וכן במעשר בהמה.

וכבר בארנו בהלכות מעילה (סא, סב) שלא גזרו גזרה זו אלא על הבכור והמעשר בלבד, מפני שאינן באין לכפרה, שמא ישקה אותן אצלו כדי לקח כל הצמר שינשר מהן. וכבר בארנו (מעיל א, א) שמצוה לאכלו בשנתו, בין תמים בין בעל מום.

א אין שוחטין את הבכור אלא על פי ממחה שנתן לו הנשיא שבארץ ישראל רשות ואמר לו 'התר בכורות במומן'; אפלו היה מום גדול וגלוי לכל - לא יתירו אלא ממחה שנטל רשות. וכל הבכורות אדם רואה חוץ מבכור עצמו.

ב אם אין שם ממחה, והיה המום מן המומין הגלויין המובקקין, כגון שנסמית עינו או נקטעה ידו או נשברה רגלו - הרי זה ישחט על פי שלשה בני הכנסת. וכן בכור שיצא לחוצה לארץ, ונפל בו מום מבקק - הרי זה נתר על פי שלשה בני הכנסת.

ג אין רואין את הבכור לישראל עד שיהיה כהן עמו, שמא יאמר לו הממחה 'מום הוא, ומתר לשחט עליו', וילך וישחטנו לעצמו ולא יתנונו לכהן; שאף על פי שאינו חשוד לאכל קדשים בחוץ, חשוד הוא לגזל מתנות כהנה. לפיכך אם היה חכם וידע שהוא מדקדק על עצמו - רואין לו.

היה המום גלוי לכל, כגון שנקטעה ידו או רגלו - הואיל ויחבאו לחכם הממחה, הרי זה בחזקת מדקדק על עצמו, לפיכך רואין לו אף על פי שאין עמו כהן.

ד השוחט את הבכור ואתה כף הראה את מומו - אף על פי שהוא מום גלוי שאינו משתנה בשחיטה, כגון שנחתכה ידו או רגלו, הואיל ונשחט שלא על פי ממחה, הרי זה אסור, ויקבר, בבכור שמת.

ה בכור שהיתה לו ביצה אחת ושני כיסין, ויבדקו הממחה והושיבוהו על חגוזו ומעכו ולא יצאת ביצה שניה, והתירו הממחה ונשחט, ונמצאת השניה דבוקה בכסלים - הרי זה מתר, הואיל ומעכו. אבל אם לא נמצא אף על פי שנשחט על פי ממחה, הרי זה יקבר.

ו מי שאינו ממחה, וראה את הבכור ונשחט על פיו - הרי זה יקבר, וישלם מבייתו. וכמה משלם? רביע לדקה ומחצה לגסה. ומפני מה לא ישלם כל דמיו? מפני שקנסו את בעל הבהמה, כדי שלא ישקה אותה, ולא יגדל בהמה דקה בארץ ישראל.

חלין, אפלו אחת בכמה אֶלְפִים - הכל אֶסוּרִים; הרי הוא דָּבָר חָשׁוּב, וּמְקַדָּשׁ בְּכָל שְׁהוּא. האורג מלא הסיט מִצֶּמֶר הבכור בַּבֶּגֶד - יִדְלַק; מִצֶּמֶר הַמְקַדָּשִׁין - מְקַדָּשׁ בְּכָל שְׁהוּא.

יב בכור שְׁהִיָּה בּו צֶמֶר מְדַבְּלָל, וּשְׁחָטוּ: אֵת שְׁהוּא נִרְאָה עִמוֹ מִן הַגֹּזֶה - מִתֵּר בְּהִנְיָה; וְאֵת שְׁאִינוֹ נִרְאָה עִמוֹ, וְהוּא הַצֶּמֶר שֶׁעָקְרוּ הַפּוֹף כְּלָפִי רֵאשׁוֹ - אֶסוּר, שְׁזָה כְּמִי שֶׁנִּשְׁשַׁר מִחַיִּים. **יג** גִּזְתּוֹ בְּכוֹר, אֶפְלוּ בַעַל מוֹם, שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּגוּזֵי

פְּרָק רִבְעִי

הפטור והספק בבכור

שִׂידֵיעוּ הַמוֹכֵר שֶׁעֲדִין לֹא יִלְדָה, שְׂאִין הַיִּשְׂרָאֵלִי שׁוֹתֵק וְגוֹרֵם לוֹ לֶאֱכָל קֹדָשִׁים בַּחוּץ, וְיִדְאֵי שִׁבְכָרָה, וּלְפִיכָף מְכָרָה סֵתָם.

י בַּהֵמָה דְקָה שֶׁהַפִּילָה עֶבֶר שֶׁעֲדִין לֹא נִתְבָּאָרָה צוֹרְתוֹ הַרְבֵּה וְנִכְרָה לְכָל, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'טְנוּף' - אִם אָמְרוּ הַרוֹעִים 'עֶבֶר הוּא, אֲלֹא שְׁנַפְסַד', הַרִי זֶה פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה, וְצָרִיף לְהִרְאוֹתוֹ לְרוֹעֵה חֲסָם. לְפִיכָף, הַלּוֹקֵחַ בַּהֵמָה מִן הַגֹּזִי, אֶפְלוּ הִיתָה קִטְנָה וְיִלְדָה אֶצְלוֹ בְּתוֹף שֶׁנִּתְּתָה - הַרִי זֶה סָפֵק בְּכוֹר, שְׁמָא טְנוּף הַפִּילָה בְּרִשׁוֹת הַגֹּזִי.

וְכֵן בַּהֵמָה גִּסָּה שֶׁהַפִּילָה שְׁלָהּ - הַרִי זֶה סִימָן וְלָד, שְׂאִין שְׁלִיָּה בְּלֹא וְלָד, וְנִפְטָרָה מִן הַבְּכוֹרָה. וּמִתֵּר לְהַשְׁלִיף אוֹתָהּ שְׁלִיָּה לְכָלֵּים, שְׂאִין מִתְקַדָּשׁ בַּבְּכוֹרָה אֲלֹא זָכַר, וְחֻזְקַת הַנוֹלָדִים - מְחַצָּה זָכָרִים וּמְחַצָּה נְקֻבוֹת, וְכִבְרַ בְּאֶרְנֹו (מעיל ב.ו.) שֶׁהִזְכֵּר שְׂאִין בּוֹ מְקַצֵּת סִימָנֵי אִמּוֹ - אִינוֹ מִתְקַדָּשׁ בַּבְּכוֹרָה, וְנִמְצָא מֵעוּט הַנוֹלָדִים הֵן הַמְתַּקְדָּשִׁין בַּבְּכוֹרָה, וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְמַעוּט. אֲבָל בַּהֵמָת קֹדָשִׁים שֶׁהַפִּילָה שְׁלָהּ - תִּקְבֵּר, שֶׁהִזְכָּרִים בַּהּ פְּנֻקְבוֹת.

יא בַּהֵמָה גִּסָּה שֶׁהַפִּילָה חָרַרַת דָּם - הַרִי זֶה נִפְטָרָה מִן הַבְּכוֹרָה, שֶׁחֻזְקָתָה שֶׁהוֹלֵד בְּתוֹכָהּ, וְרַבָּה עָלֶיהָ הַדָּם, וְהַפְסִידוֹ וּבִטְלוֹ. וְקוֹבְרִין תְּרַרָה זֶה כְּמוֹ נֶפֶל כָּל מִבְּכָרַת, אֵף עַל פִּי שְׂאִין בְּחָרָה זֶה קֹדָשָׁה. וְלִמָּה קוֹבְרִין אוֹתָהּ? כִּדִּי לְפָרְסָם הַדָּבָר, שֶׁנִּפְטָרָה מִן הַבְּכוֹרָה.

יב כִּבְרַ בְּאֶרְנֹו בַעֲנִין נִדָּה (איסורי ביאה יא.) שֶׁהוֹלֵד בְּאֶדָם נִגְמָר לְאֶרְבָּעִים יוֹם, וְהַמְפָּלֵת לְפָחוֹת מֵאֶרְבָּעִים - אִינוֹ וְלָד. אֲבָל וְלָד בַּהֵמָה - לֹא עֲמִדוֹ חֲכָמִים עַל מִנְּהַיִּים שֶׁיִּגְמָר בּוֹ; אֲבָל אָמְרוּ שֶׁהַמְפָּלֵת טְנוּף - אִינָה מִתְעַבְּרַת אֲחֵרֵיו וְלֹא מִקְבָּלַת וְלָד אַחַר לְפָחוֹת מִשְׁלָשִׁים יוֹם.

יג בַּהֵמָה שֶׁיִּצְאָת מִלְּאָה וּבִאֵת רִיקְנִית - הַבָּא אַחַר כֵּן בְּכוֹר מְסַפֵּק, שְׁמָא דָּבָר שְׂאִינוֹ פּוֹטֵר בַּבְּכוֹרָה הַפִּילָה; וְאִין לְנִפְלִי בַּהֵמָה פְּטוּרֵי רְחָם עַד שֶׁיַּעֲגִילוּ רֵאשׁ כְּפָקָה שְׁלַעֲרָב.

יד מִבְּכָרַת הַמְקַשָּׁה לִילֵד - מִחֲתָף אֶבֶר אֶבֶר וּמִשְׁלִיף לְכָלֵּים, וְהַבָּא אֲחֵרֵיו בְּכוֹר. יִצָּא רְבוֹ - הַרִי זֶה יִקְבֵּר, וְנִפְטָרָה מִן הַבְּכוֹרָה. וְאִם חֲתָף אֶבֶר וְהִנִּיחוֹ, וְחֲתָף אֶבֶר וְהִנִּיחוֹ, עַד שֶׁהִשְׁלִים רְבוֹ - הַרִי כָּל הָאֶבְרִים צָרִיכִין קְבוּרָה, וְנִפְטָרָה מִן הַבְּכוֹרָה; פִּינּוֹן יִצָּא רְבוֹ, בֵּין שְׁלָם בֵּין מִחֲתָף, וְהַרִי הוּא לְפִנְיָנו - נִתְקַדָּשׁ לְמַפְרָע.

א בַּהֵמָת הַשְּׁתַּפִּין חִיבַת בַּבְּכוֹרָה; לֹא נִאָּמַר "בְּקָרָף וְצִאנָד" (דברים יב, יד; יד, כב) אֲלֹא לְמַעַט שֶׁתַּפּוֹת הַגֹּזִי, שְׂאִם הִיָּה שְׁתֵּף בְּפָרָה אוֹ בְּעֶבֶר, אֶפְלוּ הִיָּה לְגוּזֵי אֶחָד מֵאֶלֶף בָּאִם אוֹ בְּנֹלָד - הַרִי זֶה פְּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה. הִיָּה לוֹ בְּאֶחָד מִשְׁנֵיהֶן אֶבֶר אֶחָד, כְּגוֹן יָד אוֹ רֵגֶל - רוֹאִין: כָּל שְׂאִלוֹ יִחֲתָף יִהְיֶה בַעַל מוֹם - הַרִי זֶה פְּטוּר; וְאִם אֶפְשָׁר שֶׁיִּחֲתָף אֶבֶר הַגֹּזִי וְלֹא יִפְסֵל - הַרִי זֶה חִיב בַּבְּכוֹרָה.

ב הַלּוֹקֵחַ עֶבֶר פְּרָתוֹ שֶׁלְנִכְרֵי אוֹ הַמוֹכֵר עֶבֶר פְּרָתוֹ לְנִכְרֵי - אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רֵשָׁאִי, הַרִי זֶה פְּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה, וְאִין קוֹנִסִין אוֹתוֹ עַל דָּבָר זֶה. **ג** הַמְקַבֵּל בַּהֵמָה מִן הַגֹּזִי לְהִיּוֹת מִטְּפֵל בַּהּ וְהוֹלְדוֹת בִּינְיָהוֹן, אוֹ נִכְרֵי שֶׁקָּבַל מִיִּשְׂרָאֵל כְּזֶה - הַרִי אֵלוֹ פְּטוּרִין מִן הַבְּכוֹרָה, שְׁנֹאמַר: "פְּטוּר רְחָם בְּיִשְׂרָאֵל" (שמות יב, ו; וטו); פְּטוּר כָּל רְחָם בְּגוּזֵי יִשְׂרָאֵל. וְרֵאחַ בַּמִּדְבָּר גִּימ) - עַד שִׁיְהִיָּה הַכֹּל בְּיִשְׂרָאֵל.

ד הַמְקַבֵּל צֵאֵן מִן הַגֹּזִי בְּמִמוֹן קָצוּב וּפְסֵק עִמוֹ שִׁיְהִיָּה הַשְּׂכָר בִּינְיָהוֹן, וְאִם פְּחָתוֹ, פְּחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל - אֵף עַל פִּי שִׁבְרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן, וְהַרִי הֵן קְנִינָנוּ, הוֹאִיל וְאִם לֹא יִמְצָא הַגֹּזִי אֶצְלוֹ מְמוֹן לְגִבּוֹת מִמֶּנּוּ, יִגָּבֵה מִן הַבְּהֵמוֹת הָאֵלוֹ וּמְנִלְדוֹתֵיהֶן, נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֲחֵרִיוֹת עָלֵיהֶן וְעַל וְלִדּוֹתֵיהֶן, וְהַרִי יָד גוֹי בְּאִמְצָע, וּפְטוּרִין מִן הַבְּכוֹרָה, הֵן וְיִלְדוֹתֵיהֶן. אֲבָל וְלָד וְלָדוֹת - חִיבִין, שֶׁהִיָּה שְׁלִיִּישְׂרָאֵל הֵן, וְאִין לְגוּזֵי עָלֵיהֶן רִשׁוֹת.

ה יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְּנָה מַעוֹת לְגוּזֵי, וְקָנָה לוֹ בַּהֵמָה מִגֹּזִי בְּדִינְיָהוֹן - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא מִשׁוֹף, קָנָה, וְחִיבַת בַּבְּכוֹרָה. וְכֵן אִם קָנָה הַגֹּזִי מִיִּשְׂרָאֵל בְּדִינְיָהוֹן וְנִתְּנָה מַעוֹת - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא מִשׁוֹף, קָנָה, וּפְטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה.

ו גֵּר שֶׁנִּתְּגַיֵּר, וְאִין יְדוּעֵ אֵם עַד שֶׁלֹּא נִתְּגַיֵּר יִלְדָה פְּרָתוֹ אוֹ אַחַר שֶׁנִּתְּגַיֵּר - הַרִי זֶה בְּכוֹר מְסַפֵּק. **ז** הַלּוֹקֵחַ בַּהֵמָה מִן הַגֹּזִי, וְאִין יְדוּעֵ אִם בְּכָרָה אוֹ לֹא בְּכָרָה, וְלִלְדָה אֶצְלוֹ - הַרִי זֶה סָפֵק בְּכוֹר, וְיִאָּבֵל בְּמוֹמוֹ לְבַעֲלִים, וְאִינוֹ לְכַהֵן, שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלֶיהָ הִרְאָהָ.

ח לִקַּח בַּהֵמָה מְנִיקָה מִן הַגֹּזִי - אִינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא בְּנָה שְׁלַאֲחֵרַת הִיא מְנִיקָה, אֲלֹא הַרִי זֶה בְּחֻזְקַת שְׁלִיָּדָה. וְאֶפְלוּ הִיָּה זֶה שֶׁמְנִיקָה כְּמִין אַחַר, וְאֶפְלוּ כְּמִין חֲזִיר - הַרִי זֶה פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה. וְכֵן בַּהֵמָה שֶׁהִיא חוֹלְכַת - פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה, שֶׁרַב הַבְּהֵמוֹת אִינָן חוֹלְכוֹת אֲלֹא אִם כִּבְרַ וְלָדוֹ.

ט הַלּוֹקֵחַ בַּהֵמָה מִיִּשְׂרָאֵל - הַרִי זֶה בְּחֻזְקַת שִׁבְכָרָה, עַד

יח הרביע שני רחמים זה לזה, ויצא מזה ונכנס לזה - הרי זה ספק אם נפטרה מן הבכורה הבהמה שנכנס בה הבכור, שהרי פטר רחם, או לא נפטרה עד שיפטר רחמה ולדה.

יט נפחתו כחלי בית הרחם ויצא - הרי זה ספק אם נגיעת רחם מקדשת או איורו. **כ** נעקרו כחלי בית הרחם בצוארו - הרי זה ספק אם במקומו מקדש, או מקדש אף חוץ למקומו.

כא נגממו כחלי בית הרחם - אינו קדוש. נפרץ מקצתו ועומד מרבה על הפרוץ ויצא דרוף הפרוץ, או שהיה הפרוץ מרבה על העומד ויצא דרוף העומד - הרי זה ספק בכור.

טו יצא שלישי, ומכרו לגוי, וחזר ויצא שלישי אחר - נתקדש למפרע, ונפטרה מן הבכורה. יצא שלישי דרוף דפן, ושני שלישים דרוף רחם - אינו קדוש, שהרב הראשון לא יצא דרוף רחם, ולמפרע הוא מתקדש.

טז יצא מעוט אבר גדול, והרי זה היוצא רבו שלעבר - נפטרה מן הבכורה, ונקבר היוצא. יצא חצי העבר, והוא רבו שלעבר היוצא - הרי זה ספק אם נפטרה מן הבכורה או לא נפטרה, לפיכך הבא אתריו ספק בכור.

יז בכור שפרכו בסיב והוציאו ולא נגע ברחם, או שפרכו בשלית בהמה אחרת או שנכרכה עליו אחותו ויצא - הואיל ולא נגע ברחם מפל מקום, הרי זה ספק בכור.

פרק חמישי

ספק מי הבכור; מסחר ושומה

הדבר בחזקתו, שכל אחת מניקה בנה.

ה שנים שהפקידו שני זכרים אצל רועה, האחד בכור והשני פשוט, ומת אחד מהן - מניח הרועה השני ביניהן ומסתלק, והרי הוא ספק בכור, ושניהן חולקין אותו, שאין אחד מהן מפיר את שלו.

ו הפקיד בכור אצל בעל הבית, והניחו בעל הבית עם פשוט שלו, ומת אחד מהן, ואין ידוע אי זה הוא המוציא מחברו עליו הראיה, והרי הוא ספק בכור. ואפלו רועה כהן שהניח בכורו בחצר בעל הבית עם פשוט שלבעל הבית, ומת אחד מהן, המוציא מחברו עליו הראיה. ואין מוציאין מחצר בעל הבית אלא בראיה, שהרי מדעת בעל הבכור הניחו עם הפשוט שלבעל הבית.

ז לא נחשדו ישראל על הבכורות. לפיכך נאמן הישראלי לומר זה ספק בכור הוא, וראין לו מומו, ואוכל אותו במומו.

ח כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן, ונפדו - חייבין בבכורה. ואם קדם מום עובר להקדשן, או שהקדישן תמימין ואחר כך נולד להן מום קבוע ונפדו - פטורין מן הבכורה, שהרי לא יצאו לחלין לכל דבר, מפני שהן אסורין בגזה ועבודה, כמו שבארנו בהלכות מעילה (ט, טו).

ט הלוקח בהמה ממעות מעשר שני בירושלם - חייבת בבכורה. אבל הלוקח בהמה מפרות שביעית - הרי זו פטורה מן הבכורה, לפי שאינו רשאי לסחור בפרות שביעית, שהרי נאמר בה: "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" (ויקרא כ, ה) - לאכלה ולא לסחורה. ואם תהיה חייבת בבכורה - הרי זה משתפר בבכור, שהרי יצא מתורת פרות שביעית.

כבר בארנו בהלכות אסורי מאכלות (מאכלות אסורות ח, טו-יח) שאסור לעשות סחורה בדרךים האסורים באכילה. וכבר

א רחל שלא בקרה, וילדה שני זכרים - אפלו יצאו שני ראשיתן כאחד, אי אפשר שלא קדם אחד; והואיל ואין ידוע אי זה יצא ראשון - הפכה נוטל את הפחוש, והשני ספק בכור. מת אחד מהן - אין לכהן כלום, שזה התי ספק הוא, והמוציא מחברו עליו הראיה.

וכן אם ילדה זכר ונקבה - הרי הנזכר ספק, שמא הנקבה יצאת תחלה; לפיכך אין לכהן כלום, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

ב שתי רחליו שלא בפרו, וילדו שני זכרים - שניהם לכהן. זכר ונקבה - הנזכר לכהן. שני זכרים ונקבה - הפכה נוטל את הפחוש, והשני ספק בכור. ואם מת אחד מהן - אין לכהן כלום; שזה הנזכר התי ספק בכור הוא, והמוציא מחברו עליו הראיה.

ילדו שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות - הרי הנזכרים ספק בכור, שאני אומר: שמא הנקבה נולדה תחלה, ואחר כך הנזכר. לפיכך אין כאן לכהן כלום, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

אחת בקרה ואחת שלא בקרה, וילדו שני זכרים - אחד לו ואחד לכהן, וכל אחד מהם ספק בכור, והפכה נוטל את הפחוש. מת אחד מהן - אין כאן לכהן כלום, שזה התי ספק הוא. וכן אם ילדו זכר ונקבה - אין כאן לכהן כלום, שזה הנזכר ספק בכור הוא.

ג כל בכור שהוא ספק - דינו שירעה עד שיפיל בו מום, ויאכל לבעליו; ואם תפס אותו הפכה - אין מוציאין אותו מידו, ואוכל אותו במומו. אבל אינו מקריבו, שאין מקריב לעולם אלא בכור ודאי, שמא ישחט חלין בעזרה.

ד מי שהיה בעדרו מבכרות ושאינן מבכרות, וילדו, ואין שם אדם, ונכנס ומצא את המבכרות מניקות נקבות ואת שאינן מבכרות מניקות זכרים - אינו חושש שמא בנה שלזו בא לו אצל זו, ובנה שלזו בא לו אצל זו, אלא הרי

א אין שמיין בכורות תמימין לישׁראל, אָבֵל שְׁמִינ לְהֵן בכורות בעלי מומין. וְשִׁמִּין בכורות תמימין לפְּהֵנִים בְּזִמְן הַזֶּה, שֶׁהֵן עוֹמְדִין לְהֵאָכֵל בְּמוֹמָן, וְאִין צְרִיף לומר שְׁשִׁמִּין לְהֵן בעלי מומין.

בְּאֲרָנוּ בְּתַרְוִימוֹת (בבבא, א) שְׁאָסוּר לְעִשׂוֹת סְחוּרָה בְּתַרְוִימוֹת. וְכֵן אָסוּר לְעִשׂוֹת סְחוּרָה בְּבִכּוּרוֹת, אִף עַל פִּי שְׁמֵתָה לְמִקְרָם עַל דְּרָף שְׁבִאֲרָנוּ (בעלל א, יז, ח). * לָקַח בְּכוֹר לְמִשְׁתָּה בְּנוֹ אוֹ לְרַגְלֵי, וְלֹא צְרִיף לוֹ - מִתֵּר לְמַכְרוֹ.

מעשר בהמה

פֶּרֶק שְׁשִׁי

הַבְּכוֹר - נֶאֱמָנִין עַל הַמַּעֲשֵׂר. וְרוֹאֵה אָדָם מוּמֵי מַעֲשֵׂר שְׁלוֹ וּמִתִּירוֹ, אִם הִזָּה מִמֶּחָה; שְׂאֵם יִרְצָה - יִטִּיל מוּם בְּכָל עֲדָרוֹ וְאַחַר כֵּף יַעֲשֶׂר, וְנִמְצָא הַמַּעֲשֵׂר בְּעַל מוּם מִתְחַלְתּוֹ.

א מִצְוָה לְהַפְרִישׁ אֶחָד מַעֲשֶׂרָה מִכָּל בְּהֵמוֹת טְהוֹרוֹת שְׁיֻלְדוֹ לְאָדָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. וְאִין מִצְוָה זוֹ נוֹהֶגֶת אֶלֶּא בְּבָקָר וְצֹאֵן בְּלֶבֶד, שְׁנֵאָמַר: "וְכָל מַעֲשֵׂר בָּקָר וְצֹאֵן..." (ויקרא יז, לב).

ב הַלּוֹקַח טְלָאִים שְׁנוּלְדוֹ בְּשָׁנָה זוֹ אוֹ שְׁנֵתָנוּ לוֹ בְּמִתְנָה - הָרִי הֵן פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר, עַד שְׁיֻלְדוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ. לְפִיכֵף, הַשְּׁתַּפִּין שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ בְּבִהְמוֹת, וְהִבִּיא זֶה מֵאָה טְלָאִים וְהִבִּיא זֶה מֵאָה טְלָאִים, וְעָרְבוּ אוֹתָן, וְנִשְׁתַּתְּפוּ בֵּהֵן - הָרִי הַמֵּאֵתִים פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר, שְׁכָל טֵלָה מִהֵן כְּמִכּוֹר. וְכֵן הָאֲחִים שְׁיָרְשׁוּ טְלָאִים מֵאֲבֵיהֶן - הָרִי הֵן פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר. אָבֵל הַנּוּלְדִין לְהֵן בְּשִׁתְּפוֹת לְאַחַר מִכָּאֵן מֵאֵלוּ הַבְּהֵמוֹת, בֵּין לְשִׁתְּפִין בֵּין לְאַחִים - תִּיבִין בַּמַּעֲשֵׂר.

ב מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה נוֹהֵג בְּחֵלִין אָבֵל לֹא בְּמִקְדָּשִׁין, וְנוֹהֵג בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ, בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשִׁלָּא בְּפָנֵי הַבַּיִת. אָבֵל חֲכָמִים אָסוּר לְעִשֵׂר בְּהֵמָה בְּזִמְן הַזֶּה, וְחִקְנוּ שְׂאִין מַעֲשֵׂרִין אֶלֶּא בְּפָנֵי הַבַּיִת, גְּזֵרָה שְׂמָא יֹאכְלֵהוּ תָּמִים, וְנִמְצָא בָּא לִידֵי אִסוּר כְּרַת, שֶׁהוּא שְׁחִיטַת קֹדְשִׁים בְּחוּץ. וְאִם עָבַר וְעִשֵׂר בְּזִמְן הַזֶּה - הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר, וְיֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ.

וְכֵן אִם הָיוּ שְׁתַּפִּין בְּמַעוֹת, וְקָנוּ בְּהֵמוֹת מִמַּעוֹת הַשְּׁתַּפּוֹת, וְהָאֲחִים שְׁקָנוּ בְּהֵמוֹת מִמַּעוֹת הַיִּרְשָׁה - הָרִי הַנּוּלְדִין מִהֵן לְאַחַר מִכָּאֵן תִּיבִין בַּמַּעֲשֵׂר; שְׁהָרִי בְּרִשׁוֹתָן נוּלְדוּ, וְהָרִי הֵן כִּאִישׁ אֶחָד.

ג הַכֹּל תִּיבִין בַּמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה: כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים. ד' וְדִין מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁחַט בְּעִזָּרָה וְזוֹרְקִין דְּמוֹ זְרִיקָה אַחַת כְּנֶגֶד הַיְסוּד וּמִקְטִירִין אִמּוּרֵיוֹ, וְשָׂאָר הַבֶּשֶׂר נֶאָכֵל לְבַעֲלִים בִּירוּשָׁלַם, כְּשָׂאָר קֹדְשִׁים קְלִים, וְאִין לְכַהֲנִים בּוֹ כְּלוּם, אֶלֶּא כְּלוֹ לְבַעֲלִים, כְּפִסְחָה. וְאִם הִזָּה בְּעַל מוּם, בֵּין שְׁנֵפֵל בּוֹ מוּם בֵּין שֶׁהַפְּרִישׁוֹ בְּתַחֲלָה בְּמוֹמוֹ - הָרִי זֶה נֶאָכֵל בְּכָל מְקוֹם.

חֲלָקוּ הָאֲחִים וְהַשְּׁתַּפִּין אַחַר שְׁנוּלְדוֹ לְהֵן הַבְּהֵמוֹת בְּרִשׁוֹתָן, וְחִזְרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ - הָרִי אֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר; שְׁבִשְׂעָה שְׁחֵלְקוּ - נַעֲשׂוּ הַכֹּל לְקוּחִין, וְהֵלְקוּהֶם - פְּטוּר; וְכִשְׁחִזְרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ - הָרִי נִשְׁתַּתְּפוּ בְּבִהְמוֹת, וְעַדִּין לֹא יָלְדוּ לְהֵן בְּרִשׁוֹתָן אַחַר שְׁתוּף זֶה הַשְּׂנִי. וְאִף עַל פִּי שְׁחֵלְקוּ גְדִיִּים כְּנֶגֶד גְדִיִּים, וְטְלָאִים כְּנֶגֶד טְלָאִים, וְעִשְׂרָה כְּנֶגֶד עִשְׂרָה - הַכֹּל פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר, וְהָרִי הֵם כְּלָקוּחִין.

ה מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה - אָסוּר לְמַכּוֹר אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא תָּמִים, לְפִי שְׁנֵאָמַר בּוֹ: "לֹא יִגְאָל" (דב, יז, ט); מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁזֶה שְׁנֵאָמַר "לֹא יִגְאָל" - אִף אִסוּר מִכִּירָה בְּכֻלּוֹ, שְׂאִינוּ נִגְאָל וְאִינוּ נִמְכָּר כְּלָל. וְיִרְאֵה לִי שֶׁהַמּוֹכֵר מַעֲשֵׂר לֹא עִשָּׂה כְּלוּם, וְלֹא קָנָה לוֹקַח, וְלְפִיכֵף אִינוּ לוֹקַח, כְּמִכּוֹר תְּרִמֵי כֹהֲנִים, שְׁלֹא קָנָה לוֹקַח, וְכִמּוֹכֵר יָפַת תֹּאֵר, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקּוּמוֹ (מלכים ו, מלחמות ח, ט).

א הָאֲחִין וְהַשְּׁתַּפִּין שְׁחֵלְקוּ בְּכִסְפִּים וְלֹא חֲלָקוּ בְּבִהְמָה - תִּיבִין בַּמַּעֲשֵׂר, שְׁעַדִּין לֹא נַעֲשׂוּ הַבְּהֵמוֹת לְקוּחִין. אָבֵל אִם חֲלָקוּ הַבְּהֵמוֹת, אִף עַל פִּי שְׁעַדִּין לֹא חֲלָקוּ הַכִּסְפִּים - הָרִי אֵלּוּ פְּטוּרִין.

ו מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, שְׁאָסוּר לְמַכּוֹר אוֹתוֹ בְּעַל מוּם, וְאֶפְלוּ שְׁחוּט, גְּזֵרָה שְׂמָא יִמְכְּרוּהוּ חֵי. לְפִיכֵף אִין שׁוֹקְלִין מְנָה כְּנֶגֶד מְנָה בַּמַּעֲשֵׂר כְּדָרְף שְׁשׁוֹקְלִין בְּבִכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּמוֹכֵר. ז' וּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה שְׁלִיתוּמִים שְׁנִשְׁחַט בְּמוֹמוֹ - מִתֵּר לְמַכְרוֹ כְּדוּכּוֹ; מִפְּנֵי הַשְּׁבַת אֲבֵרָה לִיתוּמִים לֹא גְזָרוּ עָלָיו.

ב הַלּוֹקַח עִשְׂרָה עֲבָרִין בַּמַּעֲשֵׂר אִמֵּן - כֻּלּוֹ נִכְנָסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר, שְׁהָרִי בְּרִשׁוֹתוֹ נוּלְדוּ. **ג** כֵּהֵן שְׁנֵפֵל לוֹ עִשֵׂר בְּהֵמוֹת בְּגוֹל הַגֵּר - פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר, שְׁמִתְנֹת כֶּהֵנָה מִתְנֹת הֵן, וְכִבְרַ בְּאֲרָנוּ (בעלל ט, ט) שֶׁהִנְתָּן בְּמִתְנָה פְּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר.

ח מַעֲשֵׂר שְׁנִשְׁחַט בְּמוֹמוֹ - מִתֵּר לְמַכּוֹר חֲלָבּוֹ וְגִידָיו וְעוֹרוֹ וְעִצְמוֹתָיו, וְלֹא אָסוּר לְמַכּוֹר אֶלֶּא שְׁוֹרֵי בְּלֶבֶד. וְאִם הַבְּלִיעַ דְּמֵי הַבֶּשֶׂר בְּדָמֵי הָעוֹר וְהַחֲלֵב וְהַגִּידִין, וּמִכּוֹר הַכֹּל בְּהַבְּלִיעַ - מִתֵּר. וְאִם הָיוּ דְּמֵי הָעִצְמוֹת קָרִים, וְהַבְּלִיעַ דְּמֵי הַבֶּשֶׂר בְּדָמֵי הָעִצְמוֹת - מִתֵּר.

ד הַכֹּל נִכְנָסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר, בֵּין תְּמִימִין בֵּין בְּעַלֵי מוּמִין, וְכָל אִסוּרֵי מִזְבֵּחַ, חוּץ מִן הַכִּלְאִים וְהַטְּרָפָה וְיוֹצֵא דָפֵן וּמַחֲסַר זִמְן, שְׁכָל אֵלוּ פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר. וְכֵן הֵיחֹתוּם שְׁמֵתָה אִמּוֹ אוֹ נִשְׁחַטָּה עִם לְדָתוֹ - אִינוּ מִתְעַשֵּׂר. וְדְּבָרִים אֵלּוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה הֵן.

ט הַכֹּל נֶאֱמָנִין עַל מוּמֵי מַעֲשֵׂר, לומר מוּם זֶה מֵאֵלּוּ בָּא, וְלֹא נַעֲשָׂה לְדַעַת. אֶפְלוּ אֵלּוּ שְׂאִינָן נֶאֱמָנִין עַל

טז כל בהמה שהיא ספק אם בת מעשר היא או אינה בת מעשר - הרי היא פטורה מן המעשר. לפיכך, טלאים שנותרו בהן יתום או לקוח וכיוצא בהן - הרי כלן פטורין, שכל אחד מהן ספק הוא.

טז אין הלקוח פטור אלא אם נלקח אחר שנגרעה להתעשר. לפיכך, הלוקח טלאים בתוך שבועת ימי הלדה - פשיגוע זמנן, חייב לעשרן; שכינן שאין מחסר זמן ראוי להתעשר - הרי זה כמי שלקח עבדין, ונולדו בךשותו.

אופן העיסור וזמנו

פרק שביעי

שנה שנה " (דברים יד, כג). ונגרעה לי, שאם עשר בהמה משנה על שנה - הרי זה מעשר, מפני חמרת הקדשים, שהרי לא הקפידה תורה על מעשר בהמה בפרוש שהיה שנה שנה. וכל הנולדים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באילול - מצטרפין, ומעשרין מאלו על אלו. נולדו חמשה טלאים בתשעה ועשרים באילול, וחמשה באחד בתשרי - אין מצטרפין. ילדו הולדות בתוך שנתן - הרי היא ובתה נכנסות לדיר להתעשר.

ז אין הטלאים הנולדים כמו הטבל, שאסור לאכל ממנו עד שיעשר, כמו שבארנו במקומו (מאכלות אסורות יט). אלא מתר למכר ולשחט כל מה שייצא עד שיעשר, והנה המעשר קדש ונאכל כהלכתו, כמו שבארנו (לעיל ו, ד).

ח קבעו חכמים שלשה זמנים בשנה למעשר בהמה, ומשיגיע זמן מהן - אסור לו למכר או לשחט עד שיעשר; ואם שחט - הרי זה מתר. ואלו הן השלשה זמנים: ביום חמשה עשר יום קדם הפסח, וביום חמשה עשר קדם עצרת, וביום חמשה עשר קדם החג. וכל זמן מאלו נקרא גרן מעשר בהמה.

נמצאת אומר, שהגנות שלמעשר בהמה - ביום אחרון מחדש אדר, וביום חמשה ושלשים מספירת העמר, וביום אחרון מחדש אלול. ולמה קבעו הגנות בימים אלו? כדי שתהיה בהמות מצויות לעולי רגלים; שאף על פי שמתר למכר קדם שיעשר, כמו שבארנו (לעיל ו, ט), היו נמנעים למכר עד שיעשרו ויעשו המצה.

ט הכנים כל הצאן או הבקר לדיר, והתחיל למנות ולקדש עשירי, עד שנשאר בתוך הדיר פחות מעשרה - הרי זה מניחין לגרן אחר, והן מצטרפין לאלו שיולדו, ויתעשרו הכל בגרן אחד. ואף על פי שהוא יודע שאלו שארו במגן - חייב להכניס הכל לדיר, והנשאר ישאר.

א מי שהיו לו עשרה טלאים והפריש אחד מעשר, היו לו מאה והפריש עשרה למעשר - אין אלו מעשר. אלא כיצד עושה? כונס כל הטלאים או כל העגלים לדיר, ועושה לו פתח קטן כדי שלא יצאו שנים כאחד, ומעמיד אמותיהם מבחוץ והן גועות, כדי שישמעו הטלאים קולן ויצאו מן הדיר לקראתן, שנאמר: "כל אשר יעבר" (ויקרא יב, ט).

וכשיצאו מן הדיר זה אחר זה - מתחיל ומזנן בשבט: 'אחד', 'שנים', 'שלשה', 'ארבעה', 'חמשה', 'ששה', 'שבעה', 'שמונה', 'תשעה'; והיצא עשירי, בין זכר בין נקבה, בין תמים בין בעל מום - סקרו בסקרא, ואומר 'הרי זה מעשר'. לא סקרו בסקרא ולא מגנן בשבט, או שמגנן רבוצין או עומדין - הרי אלו מעשר; הואיל ומגנן עשרה עשרה וקדש עשירי - הרי זה מעשר.

ב אינו צריך לצרף כל בהמה שנולדה בךשותו לדיר אחד, אלא מצרף כל עדר ועדר לבדו. היו לו חמשה טלאים בירושלם וחמשה טלאים בעכו - אין מצטרפין, וכלן פטורין מן המעשר. וכמה יהיה בין אלו לאלו ויצטרפו? ששה עשר מיל. ג' היו שלשה עדרים, ובין כל אחד ואחד ששה עשר מיל - הרי שלשתן מצטרפין. כיצד? היו תשעה מכאן ותשעה מכאן, ואחד באמצע - הרי שלשתן נכנסין לדיר להתעשר.

ד אין מעשרין מן הצאן על הבקר, ולא מן הבקר על הצאן. אבל מעשרין מן הכבשים על העזים, ומן העזים על הכבשים, שנאמר: "וכל מעשר בקר וצאן" (וש); כל משמע "צאן" אחד, ששניהם נקראים 'שה', והרי הם כמין אחד. ה' אין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת, כשם שאין מעשרין בורע הארץ מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש, שנאמר: "היצא השנה

שיבושים במנין

פרק שמיני

הקבלה נשמע, שהטעות מקדשת במעשר שלמעלה ממנו ושלמטה ממנו, אבל לא שלפניהן ושלאחריהן.

א פלוג קרא לתשיעי 'עשירי' ולעשירי 'תשיעי' ולאחד עשר 'עשירי', בין בטעות בין בכונה - שלשתן מקדשין. **ב** והיאך דינים? התשיעי - אינו קרב, אלא נאכל במומו;

א המכניס צאן לדיר, והתחילו לצאת אחד אחד והוא מונה כמו שבארנו (לעיל ו, ט), וטעה במגנן וקרא לשמיני או לשלמטה ממנו 'עשירי', או שקרא לשנים עשר או לשלמעלה ממנו 'עשירי' - לא נתקדשו. אבל אם קרא לתשיעי או לאחד עשר 'עשירי' - נתקדשו. ודבר זה מפי

- פטורין, ואף על פי שלא נתקדש עשירי שלחן לקרב, אלא מת קדם שיצא, שהמנגן הראוי פוטר.

ט הכניס עשרה טלאים לדיר והיה מונה והולך, ומת אחד מן המנויין - מונה ומשלים כדרכו ומקדש עשירי, אף על פי שאין שם עתה חיים אלא תשעה. ' מת אחד מאלו שבתוף הדיר: אלו שנמנו - פטורין, מפני שהמנגן הראוי למעשר פוטר, אף על פי שלא הפריש עליהם, כמו שבארנו (מעיל, n); ואלו שבתוף הדיר - מניחן לגרן אחר, עד שיצטרפו לאחרים.

וכן מי שהיו לו ארבעה עשר טלאים והכניסן לדיר, ויצאו ארבעה ומנה אותן בפתח זה, ויצאו ששה ומנה אותן מפתח אחר, ונשארו שם ארבעה בתוף הדיר: אם יצאו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הששה - נוטל מהם אחד וכלן פטורין, שאותן הארבעה שיצאו תחלה מפתח ראשון - מנגן הראוי פטרן. ואם יצאו אלו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הארבעה תחלה - הרי אותם הארבעה שיצאו בתחלה ואותם הששה שיצאו אחריהם בפתח השני פטורין, שכל אחד מהם נמנה מנגן הראוי למעשר, שהרי נשאר שם בדיר אחרים להשלים המנגן ולעשר; אבל אלו הארבעה שנשארו - אף על פי שיצאו ונמנו מפתח הראשון, אינו מנגן הראוי לפיקד מצטרפין לגרן אחר.

יצאו ארבעה מפתח זה וארבעה מפתח שני, ונשארו שם ששה: אם יצאו הששה מאחד משני הפתחים - נוטל מהם אחד מעשר, וכלן פטורין. ואם יצאו הששה בשני הפתחים - הרי הששה מצטרפין לגרן אחר, והשמונה שיצאו תחלה מכאן ומכאן פטורין, שכל ארבעה מהן נמנו מנגן הראוי להשלים עליו עשרה ולעשר, שהרי ששה היו שם נשארים בתוף הדיר.

יא היו לו תשעה עשר טלאים בתוף הדיר, ויצאו תשעה בפתח זה ותשעה בפתח שני - נוטל האחד לשם מעשר וכלן פטורין, שאותם התשעה נמנו מנגן הראוי.

יב היה מונה, והוציא הטלה ראשו ורבו מן הדיר וחוזר - הרי הוא כמנוי לכל דבר. **יג** היה מונה, והפסיק המנגן מפני חברו שדבר עמו או שחשכה לילי שבת - הרי זה חוזר ומשלים מנינו אחר בן.

יד היה מונה היוצאין אחד אחד ומקדש עשירי, וקפץ אחד מן המנויין לתוף הדיר לתוף אלו שעדיין לא נמנו ולא נתעשרו - נפטרו הכל, שכל אחד מהם ספק אם הוא המנוי שקפץ או אחר, וכבר בארנו (מעיל, n) שכל המנויין פטורין. **טו** קפץ אחד מן העשיריים לתוף הדיר - כלן ירעו עד שיפיל בהן מום, ויאכלו במומן.

והעשירי - מעשר; והאחד עשר - קרב שלמים, וטעון נסכים בשלמים, ואינו עושה תמורה, מפני שהוא עצמו כתמורה.

במה דברים אמורים? בשניה מונה הוא בעל הבהמות. אבל העושה שליח לעשר לו, וטעה בין בתשיעי בין באחד עשר - אין מתקדש אלא העשירי הודאי בלבד, שלא עשהו שליח לטעות ולהפסיד אלא לקדש כראוי.

ג זה שאמרנו (מעיל, n) שאם קרא לאחד עשר 'עשירי' נתקדש - בשקרא לעשירי 'תשיעי'. אבל אם קרא לעשירי 'עשירי', וקרא אחריו לאחד עשר 'עשירי' - לא נתקדש אחד עשר, שהרי העשירי הודאי לא עקר שם עשירי מעליו.

ואפלו יצא העשירי, ולא קראהו לא 'עשירי' ולא אחד עשר' אלא שמתקן, ואחר כך יצא אחד עשר, וקראהו 'עשירי' - לא נתקדש, שהעשירי מעצמו יתקדש, ואף על פי שלא קראהו 'עשירי', הואיל ולא עקר שם עשירי מעליו, אין אחד עשר מתקדש.

ד יצאו תשיעי ועשירי כאחד, בין שקרא שניהן 'עשירי' בין שקראן 'תשיעי' - שניהן מקדשין, ויאכלו במומן, ואינו קרבין. וכן אם יצא עשירי ואחד עשר כאחד, אם קראן 'עשירי' - הרי עשירי ואחד עשר מערבין זה בזה, והן כמו מעשר שנתערב בשלמים, שיאכלו במומן, כמו שבארנו בהלכות פסולי המקדשין (n, m). ואם קראן 'אחד עשר' - הרי העשירי והחלין מערבין זה בזה, ויאכלו במומן.

ה התחיל למנות, ויצאו תחלה שנים, שהן ראשון ושני - הרי זה מונה הכל זוג זוג, ומקדש זוג עשירי. וכן אם מנגן שלשה שלשה בכל פעם ופעם או חמשה חמשה - מקדש הפת העשירית.

ו יצאו בתחלה שנים, ומנה אותן 'אחד', וקרא השלישי שיצא אחריהן 'שני', ומנה כן כדרכו אחד אחד - הרי התשיעי והעשירי מקדשין, ויאכלו במומן: התשיעי - מפני שהוא העשירי הודאי, שהרי שנים יצאו בתחלה; וזה שקראו 'עשירי' - הוא אחד עשר, והקורא לאחד עשר 'עשירי', נתקדש, כמו שבארנו (מעיל, n).

ז מנגן למפרע, כגון שיצא ראשון ואמר 'עשרה', ויצא שני ואמר 'תשעה', עד שיצא העשירי ומנה 'אחד' - הרי זה קדוש, שהעשירי מאליו יתקדש.

ח קרא לתשיעי 'עשירי', ונשאר העשירי בדיר - התשיעי יאכל במומו; וזה שנשאר בדיר - מעשר, אף על פי שלא יצא ולא בדרו, שהעשירי מאליו יתקדש. מת העשירי בדיר - התשיעי יאכל במומו; וכל השמונה שיצאו ונמנו